

*Пангелова М. Б.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ НОСІЯ ЕЛІТАРНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ЕПІСТОЛЯРНОГО ДИСКУРСУ У. САМЧУКА)

Анотація. Проблема елітарної мовної особистості є надзвичайно актуальною та широко обговорюваною останнім часом. Зацікавлення проблемою мовної особистості ще більше зросло у зв'язку з активізацією досліджень, присвячених вивченню особистості індивіда, що говорить поміж таких дисциплін, як лінгвістика, лінгвопрагматика, лінгводидактика, психолінгвістика, соціолінгвістика та дослідження художньої творчості.

Означена стаття являє собою досвід аналізу епістолярію в аспекті віднесеності його автора до ЕМО. Емпіричною базою послужили листи У. Самчука до І. Багряного. Діалог двох майстрів художнього слова розглядається нами як значний матеріал, що дозволяє здійснити ціннісні спостереження щодо особливостей комунікативної поведінки ЕМО, репрезентованої в епістолярному тексті.

Особлива увага приділяється розгляду особливостей вербальної поведінки носія елітарної мовленнєвої культури на прикладі мовної особистості письменника, що характеризується особливим типом мислення та високим рівнем розвитку мовної свідомості. Матеріалами були листи У. Самчука. Мовна особистість письменника, представлена в рамках епістолярного дискурсу, визнана еталоною, успішною з точки зору здійснення ефективного спілкування відповідно до національних традицій спілкування, що має яскравий індивідуальний стиль.

Дослідження проводилось у рамках лінгвістичного та дискурсного підходів на основі останніх досягнень у галузі функціональної та комунікативної стилістики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, жанрознавства та прагмалінгвістики. Емпірична база представлена приватними листами представника української, емігрантської творчої інтелігенції – майстра слова, публіциста, громадського діяча – Уласа Самчука. Робота вирізняється динамічним аспектом розгляду заявлених проблем протягом значного історичного періоду – ХХ століття. Вищевикладене визначає актуальність статті. Мета дослідження – створити інваріант мовної особистості, що належить до елітарного типу мовленнєвої культури. У зв'язку із цим використовуються такі методи, як моделювання, комунікативно-прагматичний та порівняльний аналіз.

Ключові слова: мовна особистість, елітарна мовна особистість, епістолярний дискурс, епістолярні комунікативні універсали, моделювання, українська інтелігенція.

Постановка проблеми. До мовної особистості як об'єкта вивчення україністика йшла різними шляхами: лінгводидактичним (найдавнішим) – від закономірностей навчання мови; літературознавчим – від вивчення особливостей мови художньої літератури («образ автора», «особа автора»); психолінгві-

стичним – від психології мови і мовлення до питання устрою внутрішнього мовлення, взаємин мови і мислення, особливостей сприйняття, розуміння та впливу мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У рамках лінгвоперсоналогії [3; 8; 9; 13; 18; 25; 29], одного з наймолодших напрямків сучасної філології, що активно розвивається, провідна роль належить вивченню феномена мовної особистості та питань її типології. При всьому різноманітті трактувань ключового терміна його суть виражається в акцентуації здатності людини сприймати і породжувати мову (дискурс), певною мірою володіти системою мови і використовувати її для досягнення тих чи інших комунікативних завдань.

Означена стаття являє собою досвід аналізу епістолярію в аспекті віднесеності його автора до ЕМО. Емпіричною базою послужили листи У. Самчука до І. Багряного. Діалог двох майстрів художнього слова розглядається нами як значний матеріал, що дозволяє здійснити ціннісні спостереження щодо особливостей комунікативної поведінки ЕМО, репрезентованої в епістолярному тексті.

Метою статті є представлення особливостей вербальної поведінки носія елітарної мовленнєвої культури на матеріалі епістолярного дискурсу У. Самчука.

У статті для вивчення функціонування особливостей вербальної поведінки носія елітарної мовленнєвої культури, зокрема Уласа Олексійовича Самчука з Іваном Багряним, використано, як основні, метод спостереження, порівняльного аналізу, описовий метод та метод контент-аналізу. Також у своєму дослідженні ми спиралися на метод функціонального аналізу для визначення стилістичного навантаження лексичних одиниць.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява та формування статусних характеристик мовної особистості зумовлена соціокультурними факторами. Це визначає доцільність виділення такого критерію диференціації різновидів мовних особистостей, як приналежність до певного типу мовної культури [9; 14; 17; 22; 26; 30; 31] та ін. Відповідно до цієї теорії мовна свідомість носіїв різних культур відрізняється ступенем розвитку, «своїм» набором когнітивних структур і ширше – концептуальних систем, що зумовлюють особливості картини світу і сукупність ціннісних орієнтирів, що проявляються повною мірою в текстовій діяльності.

У низці таких типів мовленнєвої культури, як середньолітературний, літературно-розмовний, фамільярно-розмовний, що виділяються О. Сиротиніною [29; 30], особливе місце належить елітарному типу української мовленнєвої культури. Його носії вільно володіють кодифікованими мовленнєвими,

етичними, комунікативно-прагматичними та риторичними нормами літературної мови, доцільно і творчо використовують можливості функціональних стилів, мовленнєвих жанрів, специфічних властивостей усної та письмової форми мовлення. Оволодінню означеним типом мовленнєвої культури сприяють особливості виховання і навчання, характер професійної діяльності, «що вимагає соціальної активності та багаторольності» [29, с. 344], постійне прагнення до самоосвіти, розширення кругозору, високий ступінь відповідальності, самодисципліни у сфері вербальної комунікації, а також систематична критична оцінка власного стилю мовленнєвої поведінки. «Елітарна» мовна особистість (далі – ЕМО) репрезентує на рівні своєї мовної свідомості мовну та концептуальну картину світу етносу на відповідному етапі його соціально-економічного, суспільно-політичного і культурного розвитку.

Критеріями віднесеності носія мови до елітарного мовленнєвого типу виступають: «1) високий рівень загальної культури, моральних, етичних принципів і норм спілкування; 2) приналежність до гуманітарної сфери і до тих, для кого слово є інструментом повсякденної практичної діяльності: письменникам, журналістам, діячам театру і кіно, вченим гуманітарного профілю, політикам, державним діячам; 3) звичка і досвід публічних виступів; 4) дотримання ортологічних норм української літературної мови, тобто володіння мовленням «правильним» та «культурним» (В. Колесов)» [14, с. 14–15].

Типовим різновидом ЕМО, повною мірою репрезентуючою всі особливості комунікативної поведінки останньої, можна вважати мовленнєву особистість письменника.

Існує вже досить великий досвід дослідницької діяльності лінгвістів зі складання мовленнєвих портретів відомих діячів культури й науки. Ще М. Панов у своїх філологічних етюдах, що містять фонетичні портрети відомих мовних особистостей, включаючи письменників XVIII–XX ст., обґрунтував вибір означеного типу ЕМО соціокультурними міркуваннями: приналежністю до того чи іншого покоління, соціальної верстви, орієнтацією мовленнєвої поведінки на певну культурну традицію, наявністю власної мовної манери [27]. Ідеї вченого були підхоплені та розвинені іншими дослідниками, такими як: Т. Винокур [5; 6], К. Земською [10], В. Черняк [32], М. Китайгородською [19].

Так, Л. Мацько розглядає як «елітарну» мовну особистість Тараса Шевченка. Дослідниця зазначає, що для письменника розуміння ролі і значення рідної мови для розвитку народу відповідало основним положенням передових на той час поглядів провідних філософів і філологів [24, с. 15].

Свій досвід опису ЕМО на прикладі мовної особистості Лесі Українки представила В. Власенко. Дослідниця зазначає, що українська мова в листах Лесі Українки відзначається мультикультуралізмом. У межах однієї епістоли спокійно могли функціонувати українські прислів'я поряд із французьким усталеним висловом, або ж польські фразеологізми з латинськими афоризмами, або ж російські літературні звороти з поетичними рядками із відомого твору німецького письменника [7, с. 45–46].

Необхідність вивчення дискурсивної поведінки ЕМО в рамках різних напрямків сучасної лінгвістики (теорії комунікації, лінгвокультурології, етнолінгвістики, генології, культури мови, риторики, комунікативної стилістики тексту та ін.) безперечна (Г. Інфантова [15], І. Іванчук [14], І. Карабулатова [16], Ю. Караулов [18], Т. Кочеткова [21], Л. Крисін [22] та ін.).

Це зумовлено, в першу чергу, високим рівнем мовної свідомості ЕМО та її ставленням до мови як засобу комунікації. Наповнюючи особливим, глибинним змістом поняття «спілкування», представники означеного типу мовної особистості розцінюють феномен міжособистісної взаємодії як можливість реалізації ключової людської потреби в задоволенні взаємної «потреби» людей один в одному. ЕМО здатна до перемикання «комунікативних реєстрів» (Г. Золотова) [11] у спілкуванні з представниками інших типів культур, до скорочення / зняття дистанції у сферах соціально-групової комунікації, вибудовування діалогу всередині культури етносу, демонстрації властивостей інтерактивної, неконфліктної, успішної та «зручної» в комунікації з будь-яким мовленнєвим партнером мовної особистості. Мовленнєва взаємодія в цьому випадку представляє собою наростаюче підтвердження взаємних рольових очікувань, швидке формування в них загальної картини ситуації та виникнення емпатичного зв'язку один з одним. Подібний тип комунікативної стратегії І. Іванчук визначає як кооперативний, що покликаний оптимізувати спілкування [14, с. 55].

По-друге, дослідження ЕМО, що узгоджує свою мовленнєву поведінку до вимог успішної, ефективної взаємодії та розглядається в цьому плані в якості «зразкової», найбільш наближеної до реалізації «ідеалу мови» (Г. Винокур) [5; 6] та «ідеальної норми» (С. Ширяєв) [33], є особливо актуальними та своєчасними сьогодні, в умовах абсолютної свободи слова, що зумовлює ситуацію потенційної дозволеності інвективи та її масового вжитку в практиці міжособистісної комунікації. У сучасному суспільстві спостерігається тенденція до скорочення носіїв елітарної мовної культури та зростання «реальних користувачів», розвивається «суто утилітарне споживання мови» (Г. Золотова) [11]. На цьому тлі надзвичайно затребуваним і злободенним вбачається вивчення моделі еталонної національної мовної особистості в її конкретних текстових втіленнях в умовах дискурсів різних типів.

Жанр, у тому числі й епістолярний, у системі лінгвокультурологічного знання виступає як «комунікативна схема мовленнєвого вираження етнокультурної свідомості», «мовленнєва модель ціннісно-сміслової репрезентації світу» [1, с. 47], одиниця дискурсивно-культурної свідомості, що відрізняється не лише сукупністю тематичних, композиційних і стилістичних особливостей (згідно концепції М. Бахтіна), але й цілим комплексом культурно значущих особливостей.

Епістолярій розцінюється нами як «конвенціональний контекст» [20], який повною мірою характеризує когнітивні, лінгвістичні та соціокультурні здібності учасників означеної сфери комунікації. Будучи унікальним матеріалом для антропоцентричних, у тому числі лінгвоперсоналогічних, досліджень в цілому, епістолярні тексти різних типів розглядаються як цінна емпірична база для вивчення мовної особистості автора, включаючи адресанта як носія елітарної мовленнєвої культури. Окрім цього, важливість досліджень в руслі культурологічної генології полягає в тому, що критерій жанрової компетентності мовної особистості як сукупності знань і вмій, які проявляються носієм у сфері володіння жанровою системою мови, виявляється достатньою мірою вагомим для диференціації різновидів мовних особистостей в залежності від приналежності до будь-якого типу мовленнєвої культури.

Варто зауважити, що проблему функціонування ЕМО в епістолярному дискурсі можна назвати мало вивченою

в сучасній лінгвістиці [12; 14], незважаючи на те, що, у свою чергу, епістолярний жанр вельми широко представлений в комунікативному просторі ЕМО. Останнє свідчить як про значимість означеного жанру для носіїв даного страта, так і певною мірою його зрілість.

Діалог двох видатних українських письменників, У. Самчука та І. Багряного, розглядається нами як значущий матеріал, що дозволяє зробити цінні спостереження щодо особливостей комунікативної поведінки ЕМО, репрезентованої в епістолярному тексті.

Ключова складова частина у психологічному портреті ЕМО – абсолютний ступінь свободи, характерний для означеного типу особистостей і реалізований ними у плані свого інтелектуального та духовного розвитку. В одному з листів до І. Багряного датованим 15.12.1955 р. Самчук так напише про себе: «За мої довгі емігрантські роки я навчився бачити світ НАШ реально. Все гине, все минає, не минає лише те, що вписане у Книгу Буття мудрістю і талантом творця...» [23, Арк.10 від 15.12.1955 р.]. В іншому листі І. Багряному Самчук напише зауваження щодо деяких аспектів мистецького українського руху: «Ви маєте рацію, що до завчасності відновлення МУРу. За винятком трьох членів і одного не члена, ніхто на мій заклик не zareагував. Я цього не хотів робити, але мене намовили деякі наші колеги, що так само не виявили ніякої активності. Признатися, мені все то найменше потрібно і, коли я ще з тим воюю, то лише тому, що не люблю дитячих комплексів, так властивих нашим багатьом колегам... Побавилися, набридло і кидаємо...» [23, Арк.1 від 30.01.1950 р.].

ЕМО – це гармонійно розвинена особистість, ступінь досконалості якої залежить від рівня засвоєння базового культурного фонду, що закладається з дитинства. Світогляд У. Самчука бере початок свого формування з Крем'янецької гімназії, де він ознайомився з Біблією, яка спонукала його до світоглядного вибору. Біблійна інтертекстуальність часто зустрічається нам у листах У. Самчука. «Що таке символізує Сад Гетсиманський? Він символізує велику, універсальну ідею якою Богочоловік Ісус захотів спасти світ. Весь світ! Все людство! І щоб ствердити це, він добровільно і свідомо віддав себе на іспит через муки тіла /бо в цій стадії він був людина/. І не мають тут головного значіння ані його «биття по ланітах», ані, його розп'яття на хресті, ані зрада Юди. Це лише матеріальні засоби його іспиту і більше нічого. Стверджую: Христос пішов на муки добровільно і свідомо. Його ніхто не арештовував і ніхто не зрадив, колиб він того не хотів. І в час найкритичніший він пішов до саду Гетсиманського на розмову з отцем своїм небесним, щоб випробувати чи дійсно той вимагає від нього обов'язково і цих його мук. І там він дістав підтвердження свого приречення. Це сад Гетсиманський» [23, Арк.4 від 05.12.1950 р.].

Ремінісценції з Євангелія У. Самчук використовував для моральних настанов у листах до І. Багряного, при цьому вони, як правило, іронічно переосмислювалися. Таким чином, адресантом знімали зайвий пафос та повчальність. Використання «чужого» слова сприяло нейтралізації дидактичних настанов адресанта. Перефразування цитат із Біблії в іронічному руслі демонструє і відторгнення авторської свідомості від ортодоксальної християнської традиції, неприйняття показного релігійного пориву. Це своєрідна «літературна юродивість», осмислення біблійних текстів як засобу стилізації, стилістична гра.

Водночас, іронічно переосмислюючи християнські постулати, адресант не відсторонював їх загальнолюдської

моральної основи. Неприйняття христологічних догм не значило для У. Самчука заперечення моралі як умови існування людського суспільства. У наступному уривкові з листа до І. Багряного У. Самчук використовує пряму мову царя Давида з Нового Заповіту: «Не надійтеся на князі й на сини челоуечіскій» [23, Арк.2 від 06.03.1950 р.]. Використання євангельських текстів в епістолярній прозі У. Самчука є не простим запозиченням, не лише умовою творення ситуації причетності: відбувається взаємовплив і трансформація спадкового й авторського текстів: переосмислюється євангельський текст, який впливає на стилістику і концептуальну ідею епістолярних текстів У. Самчука.

До речі, варто зауважити про ставлення письменника до творчості автора «Тигроловів», тобто до творчості І. Багряного. У книзі спогадів «Плянета Ді-Пі» У. Самчук так відгукується про свого колегу: «Пропагую поезію Багряного, її динаміка розбавлює молебню-панахидні настрої табору, Бог помагає тим, які хочуть самі собі допомогти і така поезія може цьому сприяти» [28, с. 40].

Саме загальнокультурна складова частина формує особливий тип мовного мислення ЕМО, який обумовлює вироблення певних стратегій і тактик вербальної поведінки, а також низку його специфічних властивостей:

- 1) дотримання ортологічних, комунікативних та етичних норм мовлення;
- 2) доцільне застосування позалітературних засобів;
- 3) володіння навичками вмілого перемикування комунікативних реєстрів мовлення та переходу з одного функціонального стилю на інший залежно від цілей, умов комунікації, а головне – з орієнтацією на адресата повідомлення;
- 4) демонстрація у процесі вербальної комунікації багатства як пасивного, так і активного словникового запасу;
- 5) чітке усвідомлення відмінностей усної та письмової форми мовлення, доцільне і грамотне їх використання;
- 6) володіння навичками монологічного зв'язного мовлення, вміння мислити при цьому забезпечує логічність викладу думок.

Усі перераховані особливості «еталонної» вербальної поведінки повною мірою властиві індивідуальній мовленнєвій манері У. Самчука та знаходять своє відображення в його епістолярному дискурсі.

Зокрема, творче ставлення до мови в контексті дискурсивної поведінки ЕМО проявляється в її здатності активно використовувати у своїй промові різноманітну палітру мовленнєвих жанрів. Взвзявши за основу типологізацію мовленнєвих жанрів Т. Шмелевої [34], що спирається на ілюктивний критерій, наведемо приклади використання Самчуком у своїх листах до І. Багряного різних за своєю цільовою спрямованістю мовленнєвих жанрів: «Дякую за пам'ять та за добре слово» [23, Арк.7 від 17.11.1952 р.] (**етикетний** мовленнєвий жанр **вдячності**); «Даруйте, що не відповів на Вашого листа одразу» [23, Арк.3 від 07.05.1950 р.] (**оціночний** мовленнєвий жанр); «Книгу висилаю звичайною поштою – чекайте! Живемо ми досить скромно. У мене лише одна думка – література і це все» [23, Арк.12 від 31.05.1958 р.] (**інформативний** мовленнєвий жанр); «Найдорожчий Іване Павловичу та наймиліша, Пані Галю!» [23, Арк.2 від 06.03.1950 р.] (мовленнєвий жанр **етикетного початкового звертання**); «Повний до Вас щирої приязні і завжди Ваш, Улас Самчук» [23, Арк.9 від 27.01.1954 р.] (мовленнєвий жанр **етикетного кінцевого допису**); «Хтож вимагає від Вас, щоб Ви творили «дублікат біблійного Саду Гетсиманського?»

Хто ж від Вас вимагає, щоб «повторити універсальну ідею християнства?» [23, Арк.6 від 19.12.1950 р.] (**імперативний** мовленнєвий жанр **запитання**); «Шкода лише, що з Вашого листа я нічого не довідався про Вас. Що? Як? Коли? Ну, воно до певної міри зрозуміло» [23, Арк.7 від 17.11.1952 р.] (**імперативний** мовленнєвий жанр **прохання**) та ін.

«Еталонне» володіння мовою в практиці епістолярної комунікації з боку ЕМО проявляється також у максимальному використанні потенційних можливостей мови у вигляді синонімічної різноманітності, лексичних і синтаксичних засобів образності, стилістичних прийомів: «Мої деякі колеги переконані, що **я з заліза** і на мене можна зіпхнути всі тягарі і при тому ніде, навіть словом, не допомогти мені» [23, Арк.2 від 06.03.1950 р.] (метафора); «Наші т.зв. партії практикуються **обмазувати себе взаємно саджею** советського агенства» [23, Арк.2 від 06.03.1950 р.] (метафора); «Я зайнятий писанням різного роду і тому на цьому **страждає** листування з приятелями...» [23, Арк.3 від 07.05.1950 р.] (метафора) та ін.

Надзвичайно широко в своїй комунікативній практиці ЕМО використовує засоби мовленнєвого етикету: «Вітаю, вітаю і вітаю. Бажаю гарних свят, бажаю вилікуватись» [23, Арк.3 від 19.12.1950 р.]; «Повний до Вас щирої приязні і завжди Ваш, Улас Самчук» [23, Арк.9 від 27.01.1954 р.]; «Повний щирої дружби, пошани, бажання доброго – Ваш завжди, Улас Самчук» [23, Арк.10 від 15.12.1955 р.] та ін.

Як особливу форму лінгвокреативності варто розцінювати здатність ЕМО до рефлексії з приводу як окремих мовних фактів, так і в цілому мовленнєвої поведінки – своєї або чужої. Так, в одному з листів Самчук висловлюється з приводу комуністичної діяльності І. Багряного: «Ви непотрібно себе марнуєте і не маєте часу почитати добру книгу, щоб не плавати в безнадійному делітастві в найеліментарніших питаннях» [23, Арк.6 від 19.12.1950 р.]. «Епістолярний» метасловник митця включає такі ключові лексеми – маркери жанри, як **діалект** (з слововживання в рамках циклу аналізу), вживання лексем **партії** (в множині), **сжовщина** можна вважати суто індивідуально-авторськими, а поєднання слів **Ваші** **вияснення**, в значенні «лист», у контексті «які нічого не вияснюють, бо всі Ваші міркування на цю тему, це суміш наївності, розгубленості і делітанства» [23, Арк.6 від 19.12.1950 р.] – віднести до засобів створення образності в означеному випадку – метонімічному переносу значення слова. Всі інші лексеми реалізують свої прямі, номінативні узуальні значення.

Висновки. Таким чином, мовленнєва поведінка У. Самчука як «елітарної» мовної особистості, розглянута на прикладі його епістолярної практики, представляється еталонною, риторично правильно організованою, успішною в плані ефективності комунікації, що відповідає національним традиціям спілкування. ЕМО, якою є мовна особистість письменника, має «напрацювання» на всіх рівнях структури, включаючи вершину – прагматикон [18]. Це проявляється у створенні власного ідіостилію [4], що характеризується певним типом мислення і мовної свідомості, а також специфічною системою мовленнєвого ладу (особливим набором ключових слів, тропів, моделей, граматичних структур).

Література:

1. Алефиренко Н.Ф. Текст – Дискурс – Язык. *Русская филология. Украинский вестник*. 2007. № 2(3). С. 3–7.

2. Белунова Н.И. Категория речевого общения и особенности ее реализации в тексте дружеского письма (на материале писем творческой интеллигенции конца XIX – начала XX вв.): научные доклады высшей школы. *Филологические науки*. 1998. № 2. С. 78–88.
3. Богин Г.И. Филологическая герменевтика. Калинин : КГУ, 1982. 50 с.
4. Болотнова Н.С. Варьирование идиостиля публичной языковой личности в медиатекстах разных жанров. *Сибирский филологический журнал*. 1. 2015. С. 150–158.
5. Винокур Г.О. О языке художественной литературы : учеб. пособие для филол. спец. вузов. / за ред. В.П. Григорьева. Москва : Высшая школа, 1991, 448 с.
6. Винокур Т.Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц. Либроком, 2009. 242 с.
7. Власенко В.В. Лінгвостилістичні параметри епістолярної спадщини Лесі Українки. *Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 27(66). № 4. 2014. С. 42–48.
8. Ворожбитова О.А. Лінгвориторичні основи дослідження дискурсивних процесів та формування політосоціокультурно-освітнього простору в аспекті PR-діяльності професійної мовної особистості. *Інформаційне суспільство*. № 18. 2013. С. 128–135.
9. Гольдин В.Е., Сиротинина О.Б. Речевая культура. Русский язык. Энциклопедия. *Большая Российская энциклопедия* (413-415). Москва : Дрофа, 1997.
10. Земская Е.А. Сферы языка. *Язык как деятельность: Морфема. Слово. Речь* Москва : Языки славянской культуры, 2004. С. 237–509.
11. Золотова Г.А., Онипенко Н.К. & Сидорова М.Ю. Коммуникативная грамматика русского языка. Москва : Институт русского языка им. В.В. Виноградова РАН, 2004. 544 с.
12. Зуева О.В. О проблемах лингвистического изучения эпистолярных текстов Средневековой Руси. *В.А. Богородицкий: научное наследие и современное языковедение: труды и мат-лы Междунар. науч. конф. (г. Казань, 4-7 мая 2007 г.)*. Казань : Изд-во Казан. гос. ун-та., 2007. Т. 1. С. 137–139.
13. Иванцова Е.В. О термине «Языковая личность»: истоки, проблемы, перспективы использования. *Вестник Томского государственного университета. Филология*. № 4(12). 2010. С. 24–32.
14. Иванчук И.А. Риторический компонент в публичном дискурсе носителей элитарной речевой культуры : дисс. д-ра филол. наук : 10.02.01. Саратов, 2005, 696 с.
15. Инфантова Г.Г. Сильная языковая личность: ее постоянные и переменные признаки. *Речь. Речевая деятельность. Текст: межвуз. сб. науч. тр.* Таганрог, 2000. С. 63–69.
16. Карабулатова И.С. Евразийская языковая личность: характер взаимодействия славянских и тюркских языков в коммуникативном пространстве российско-казахстанского приграничья. *Международные филологические чтения «Человек и язык в коммуникативном пространстве»*, сборник материалов, 2013. Красноярск : Сибирский федеральный ун-т. URL : <http://conf.sfu-kras.ru/langcom/participant/4844>.
17. Карасик В.И. Языковые мосты понимания : монография. Издательство : ПринТерра-Дизайн, 2019. 524 с.
18. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 264 с.
19. Китайгородская М.В., Розанова Н.Н. Языковое существование современного горожанина: На материале языка Москвы. Москва : Языки славянских культур, 2010. 496 с.
20. Ковалева Н.А. Русское частное письмо XIX века. Коммуникация. Жанр. Речевая структура : автореф. дис. д-ра филол. наук : 10.02.01. Москва, 2002. 537 с.
21. Кочеткова Т.В. Языковая личность носителя элитарной языковой культуры : автореф. дис. д-ра филол. наук : 10.02.01. Саратов, 1999. 534 с.
22. Крысин Л.П. Статьи о русском языке и русских языковедах. Москва : ФЛИНТА: Наука, 2015. 576 с.

23. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України Ф.195. № 320. Арк.1-4, 6-7, 9-10, 12.
24. Мацько Л.І. Мовна особистість Тараса Шевченка як чинник формування національної ідентичності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Вип. 50. 2014. С. 8–15.
25. Нерознак В.П. От концепта к слову: к проблеме филологического концептуализма. *Вопросы филологии и методики преподавания иностранных языков*. Омск, 1998. С. 80–85.
26. Нешименко Г.П. Язык и культура в истории этноса *Язык – Культура – Этнос*. Москва, 1994/ 286 с.
27. Панов М.В. *Труды по общему языкознанию и русскому языку* (Т. 1). Е.А. Земская, С.М. Кузьмина (Ред.). Москва : Языки славянской культуры, 2004, 568 с.
28. Самчук У. Плянета Ді-Пі: Нотатки й листи. Вінніпег : Накладом Т-ва «Волинь», 1979, 356 с.
29. Сиротинина О.Б. Культура речи и речевая культура человека. *Чтобы Вас понимали: Культура русской речи и речевая культура человека*. Москва : ЛИБРОКОМ, 2009. С. 343–347.
30. Сиротинина О.Б. Речевая культура. М.Н. Кожина (Ред.). *Стилистический энциклопедический словарь русского языка*. Москва : ФЛИНТА, НАУКА, 2003. С. 343–347.
31. Толстой Н.И., Толстая С.М. Славянская этнолингвистика: вопросы теории. Москва : Институт славяноведения РАН, 2013. 240 с.
32. Черняк В.Д. Речевой жанр «оценка речи» в современной беллетристике. *Жанры речи: Сб. науч. статей. № 7. Жанр и языковая личность*. Саратов : Изд. Центр «Наука», 2011. № 312-319.
33. Ширяев Е.Н. Культура речи как особая лингвистическая дисциплина. *Культура речи и эффективность общения*. Москва : Просвещение, 1996. С. 7–41.
34. Шмелёва Т.В. Модель речевого жанра. *Жанры речи. № 1*. Саратов : Колледж, 1997. С. 88–99.

Panhelova M. Peculiarities of verbal behavior of the bearer of elite speech culture (on the material of U. Samchuk's epistolary discourse)

Summary. The article is devoted to the consideration of epistolary discourse in the light of the theory of speech

culture and its types. The epistolary, actively used in domestic communicative practice, represents the sphere of realization of the peculiarities of verbal behavior of an elite linguistic personality. This type of native speaker is characterized by special thinking, is successful in communication, complies with national traditions of communication, and has a bright individual style.

The problem of elite linguistic personality is extremely relevant and widely discussed recently. Interest in the problem of linguistic personality has grown even more due to the intensification of research on the study of the individual's personality, who speaks between such disciplines as linguistics, linguopragmatics, linguodidactics, psycholinguistics, sociolinguistics and the study of art.

This article is an experience of analyzing the epistolary in terms of its author's attribution to ELP. The empirical basis was U. Samchuk's letters to I. Bahrianyi. The dialogue of the two masters of the artistic word is considered by us as a significant material that allows us to make value observations on the features of the communicative behavior of ELP, represented in the epistolary text.

The purpose of our article is to present the features of verbal behavior of the bearer of elite speech culture on the material of the epistolary discourse of U. Samchuk.

In the course of the research we came to the conclusion that U. Samchuk's speech behavior as an "elitist" language personality, considered on the example of his epistolary practice, seems to be a reference, rhetorically correctly organized, successful in terms of communication efficiency that corresponds to national communication traditions. ELP, which is the linguistic personality of the writer, has "experience" at all levels of the structure, including the top – pragmaticon. This is manifested in the creation of their own idiosyncrasies, characterized by a certain type of thinking and language consciousness, as well as a specific system of speech (a special set of keywords, paths, models, grammatical structures).

Key words: linguistic personality, elite linguistic personality, epistolary discourse, epistolary communicative universal, letter, modeling, Ukrainian intelligentsia.